

verkeerseducatieve Route voor fietsers in het Ezelpoortkwartier

verkeersvaardigheden inoefenen

Inhoud

INLEIDING

1	MET DE GROEP OP STAP	6
2	BETROKKENEN BIJ DE VERO	7
3	ALGEMENE VUISTREGELS EN TIPS	8
4	DIDACTISCHE AANPAK	10
5	INFO OVER DEZE VERO VOOR FIETSERS	14

HET PARCOURS STAP VOOR STAP 15

DEEL A VAN HET GRAAF VISARTPARK NAAR HOOFDBIBLIOTHEEK BIEKORF

1. VANAF DE STARTPLAATS TOT AAN DE FIETSZONE IN DE BINNENSTAD OEFENEN WE VOORAL DE VOORRANGSREGELS

1.1	VOORRANGSREGELS TOEPASSEN BIJ HET UITRIJDEN VAN HET GRAAF VISARTPARK	16
1.2	JE VEILIG OPSTELLEN AAN DE VERKEERSLICHTEN AAN DE GULDEN VLIESLAAN.	17
1.3	VOLDOENDE RECHTS RIJDEN IN DE BEENHOUWERSSTRAAT.	18
1.4	VOORRANG AAN RECHTS GEVEN AAN DE ZIJSTRATEN IN DE BEENHOUWERSSTRAAT.	18

2. VANAF DE BRUG AAN DE SPEELMANSREI START DE FIETSZONE IN DE BRUGSE BINNENSTAD

2.1	NAAR LINKS AFSLAAN IN DE MOERSTRAAT	19
	DE MOERSTRAAT IS EEN WOONERF: WAT BETEKTENT DIT PRECIES ?	20
2.2	RECHTS AFSLAAN VANUIT DE MOERSTRAAT NAAR DE GEERWIJNSTRAAT	20
2.3	LINKS AFSLAAN VANUIT DE GEERWIJNSTRAAT NAAR DE PALMSTRAAT	21
2.4	VEILIG NAAR RECHTS AFSLAAN VANUIT DE PALMSTRAAT IN DE DRUKKE SINT-JAKOBSSTRAAT	22
2.5	VOORRANGSREGELS TOEPASSEN BIJ HET AFSLAAN VANUIT DE SINT-JAKOBSSTRAAT NAAR DE EIERMARKT/KUIPERSSTRAAT.	23

DEEL B VAN DE BIBLIOTHEEK TERUG NAAR HET GRAAF VISARTPARK.

3. WE OEFENEN NOG EENS EXTRA LINKS EN RECHTS AFSLAAN BIJ HET TERUGRIJDEN VAN HET CENTRUM NAAR DE EZELSTRAAT

3.1	VOORRANG AAN RECHTS GEVEN AAN ALLE ZIJSTRATEN IN DE KUIPERSSTRAAT	24
3.2	NAAR LINKS AFSLAAN IN DE NAALDENSTRAAT	25
3.3	NAAR RECHTS AFSLAAN VANUIT DE NAALDENSTRAAT NAAR HET BOTERHUIS	26
3.4.	VEILIG VANUIT HET BOTERHUIS NAAR RECHTS IN DE DRUKKE SINT-JAKOBSSTRAAT AFSLAAN.	26
3.5	JE VINDT TWEE VERSCHILLENDE WEGMARKERINGEN VOOR FIETSERS IN DE SINT- JAKOBSSTRAAT.	27

4 VANAF DE EZELBRUG TUSSEN DE SINT-JAKOBSSTRAAT EN EZELSTRAAT EINDIGT DE FIETSZONE VAN DE BRUGSE BINNENSTAD

4.1.	VOORRANG AAN RECHTS GEVEN AAN DE ZIJSTRATEN IN DE EZELSTRAAT	28
4.2	UITWIJKEN VOOR EEN HINDERNIS HIER TER HOOGTE VAN DE JAN BONINSTRAAT.	29
4.3	VEILIG OPSTELLEN EN GEBRUIK MAKEN VAN DE DRUKKNOP AAN DE VERKEERSLICHTEN NABIJ DE EZELPOORT.	30
4.4.	VEILIG OVERSTEKEN VAN DE SCHEEPSDALELAAN NET VOORBIJ DE EZELPOORT.	31
4.5.	DE FILIPS DE GOEDELAAN IS EEN FIETSSTRAAT. WAT BETEKENT DIT?	32
4.6.	VEILIG OVERSTEKEN VAN DE KAREL DE STOUTELAAN NAAR HET EINDPUNT IN HET GRAAF VISARTPARK.	33
	BIJ AANKOMST IN HET GRAAF VISARTPARK GA JE DE FIETS CORRECT STALLEN EN AFSLUITEN.	33

VERKEERSBORDENFICHE..... 34

WAT BETEKENT..... 36

COLOFON..... 38

INLEIDING

In maart 2017 werd in het **Tienpuntenactieplan Veilige Schoolomgevingen** van stad Brugge de ontwikkeling van jaarlijks één nieuwe verkeerseducatieve route voor fietsers in een Brugse deelgemeente voorzien. Na Assebroek, Sint-Andries, Sint-Michiels, Sint-Pieters, Sint-Kruis en Christus-Koning werd in het Ezelpoortkwartier voor 't eerst een route in de Brugse binnenstad bewegwijzerd.

Zo'n **V**erkeers**E**ducatieve **R**oute of **VERO** is een vast uitgestippelde (fiets)route in een gemeente langs verkeerssituaties die leerrijk zijn voor kinderen.

Samen de straat opgaan houdt een leerproces in. Je leert over het verkeer, de verkeersborden en -regels, je eigen houding op straat én over de mate waarin weggebruikers met elkaar rekening houden.

De route zelf werd vooraf uitgetest door zowel leerlingen uit het zesde leerjaar van basisschool De Springplank als door verkeersambassadeurs van de basisschool Sint-Leo Hemelsdaele (SLHD) binnenstad.

Doelstellingen van een verkeerseducatieve route, gelinkt aan de **eindtermen** van het basisonderwijs zijn:

- Kinderen als voetganger en fietser leren veilig deelnemen aan het verkeer.
- Kinderen al doende kennis laten maken met het verkeersreglement (de basisverkeersborden en -regels).
- Kinderen leren anticiperen op het gedrag van andere weggebruikers.
- Kinderen vertrouwd maken met diverse verkeerssituaties in de ruime buurt en op weg naar school.

Voordelen van zo'n verkeerseducatieve route voor fietsers in Brugge:

- Het is een realistische en bewegwijzerde route in de schoolomgeving met begeleidende info voor verkeers- en mobiliteitseducatie in de praktijk.
- Kinderen kunnen hun vaardigheden als fietser regelmatig oefenen.
- Je kan de route volledig of gedeeltelijk afleggen, bijvoorbeeld terwijl je met de klas een verplaatsing naar het zwembad maakt.
- Je legt de route op je eigen tempo af.
- Als je (groot)ouders erover informeert, dan kunnen ook zij zelf met hun (klein)kinderen gaan oefenen.
- Deze route kan ook worden gebruikt door secundaire scholen uit de buurt om er een fietstest met kleine groepjes scholieren (FietSometer) af te leggen.

Deze handleiding beschrijft een **VERO voor fietsers**. Het is een **leidraad vooral bedoeld voor leerkrachten** die kinderen in de praktijk vertrouwd willen maken met het dagelijks verkeer. Ook ouders en begeleiders kunnen die eventueel via www.brugge.be/verkeerseducatieve-route online raadplegen.

De handleiding bestaat uit:

- een inleiding
- een kaart met de route
- fiches met telkens:
 - een korte situatieschets
 - informatie bij de situatie, een verkeersbord of -regel
 - een of meer oefeningen die je ter plaatse kan doen
 - foto's bij de route
- een fiche met verkeersborden en hun betekenis
- een verklarende lijst met verkeerstermen

Als je de route aflegt in de volgorde zoals beschreven in de tekst, dan volgen de foto's elkaar op. De foto's kan je ter voorbereiding of nabespreking van de oefeningen gebruiken in de klas. Daarvoor werd in 2022 een presentatie aan de leerkrachten bezorgd. Op de hierboven gemelde webpagina wordt vanaf begin 2023 ook een filmpje over deze VERO voorzien.

Veel fietsplezier!

1 MET DE GROEP OP STAP

Kinderen maken veel verplaatsingen in groep. Ook de VERO zullen ze aanvankelijk in groepjes (best met maximaal een tiental leerlingen) afleggen.

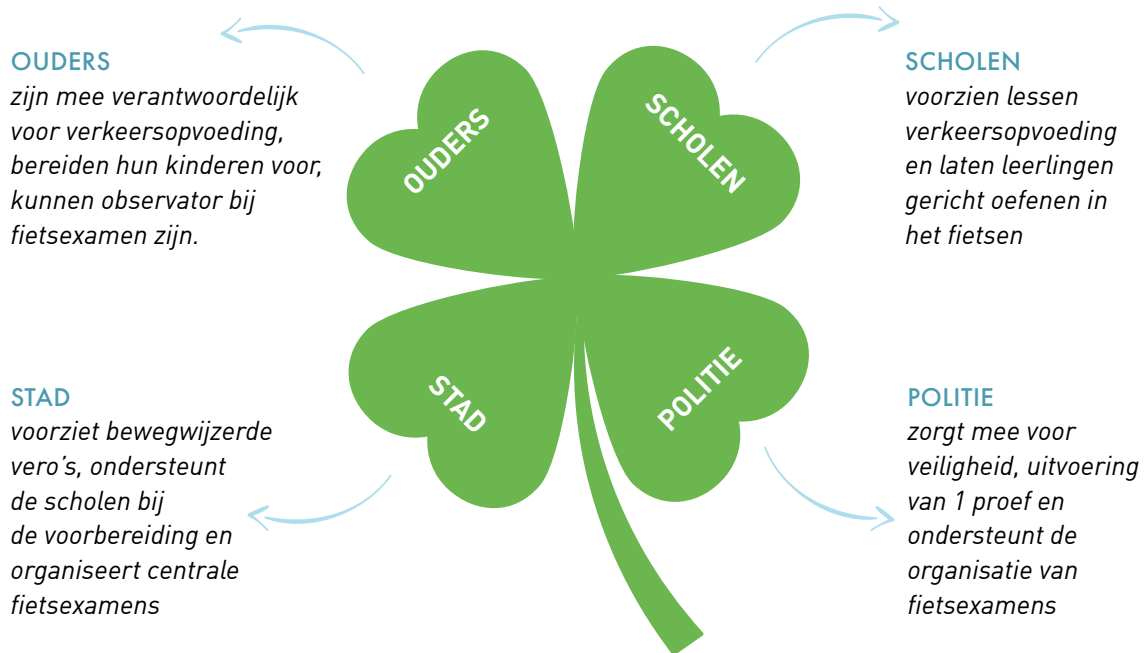
ENKELE TIPS OM MET LEERLINGEN IN GROEP TE FIETSEN:

- **Verwittig steeds tijdig de ouders** dat de fietsen **wettelijk in orde** moeten zijn! Vergeet ook zeker niet de bandenspanning, hoogte van het zadel en loszittende onderdelen aan de fiets te controleren.
- De leerlingen kunnen ook nog zelf een korte **controle van hun fiets** doen. **Voor de leerlingen in groep vertrekken**, laat je hen een rondje op de speelplaats rijden, dit is een minimum om na te gaan of elke leerling zijn/haar fiets voldoende onder controle heeft.
- Om als groep goed zichtbaar te zijn vanop een afstand, zijn **fluohesjes** een must. De begeleiders dragen beter een hesje in een andere kleur om zo goed het begin en einde van de groep te zien. Ook dragen zij een **armband met wegkapitein** en een **C3-bordje** zodat ze het verkeer kunnen stilleggen bij het oversteken met een groep fietsers.
- De begeleiders spreken best vooraf met de leerlingen een duidelijk **teken** af wanneer moet worden gestopt (fluitsignaal, ...).
- Bezorg aan de extra begeleiders (ouders of grootouders) best voor het vertrek het **telefoonnummer** van de school en verwittig de directie van je vertrek.
- Als groep blijf je **bij elkaar**, ook bij pech.
- Draag een **fietshelm**. Een helm beschermt je hoofd als je tegen de stoeprand, een muur botst of op de grond valt.

2 BETROKKENEN BIJ DE VERO

PARTNERSHIP IN VERO

(GROOT)OUDERS

Zij zijn de belangrijkste verkeersopvoeders. Dankzij de VERO kunnen zij samen met de (klein) kinderen lokale verkeerssituaties nog beter onder de knie krijgen. Ouders of grootouders kunnen hun (klein)kinderen begeleiden bij het voorbereiden op een fietsproef maar zich ook als observator tijdens het fietsexamen kandidaat stellen.

SCHOLEN

Zij zijn een belangrijke partner. Zij helpen mee het parcours ontwikkelen en zorgen ervoor dat hun leerlingen optimaal worden voorbereid op het fietsexamen.

PREVENTIEDIENST STAD EN DE LOKALE POLITIE BRUGGE

Stad Brugge zorgt voor de bewegwijzering van de route, het infobord aan de start in het Graaf Visartpark, een opleiding en didactisch materiaal voor de leerkrachten. Je vindt de route volledig beschreven in deze handleiding. De bewegwijzering kan ook interessant zijn voor buurtbewoners en passanten: ze wijzen erop dat er kinderen in de buurt kunnen fietsen en dat men dus best extra voorzichtig is.

Preventiedienst Stad Brugge organiseert het individuele fietsexamen. Op dit moment voorziet ook de lokale politie ondersteuning.

3 ALGEMENE VUISTREGELS EN TIPS

WAT KUN JE VOORAF DOEN?

Je kan het parcours van de VERO in de eerste maanden van het schooljaar al eens met je klas te voet verkennen waarbij je onderweg uitleg geeft op een aantal plaatsen. Ook bij andere uitstappen met je klas kan je op diverse plaatsen regelmatig even bespreken waar en hoe je daar het veiligst fietst.

WELKE TIPS KUN JE VOORAF GEVEN?

- Elk stukje van de openbare weg (voetpad, gelijkgrondse berm, fietspad, zebrapad, verkeersplateau, ...) goed bekijken en leren benoemen.
- Bijzondere aandacht geven aan het stoppen vooraleer de straat over te steken!
- Bijzondere aandacht om nooit over te steken in een bocht! In dit geval best even verder stappen of fietsen tot waar je zelf een goed zicht hebt én waar je zelf beter gezien wordt.
- Je fietst steeds op het fietspad of rechts op de rijbaan als er geen fietspaden zijn.
- Ook als fietser haal je best nooit (bv. andere fietsers) in bij een bocht.
- Een kruispunt steek je steeds recht over.
- Durf als fietser je plaats innemen: hou ongeveer 1 meter afstand ten opzichte van de rand van de weg of van geparkeerde auto's.

IS FIETSEN OP HET VOETPAD TOEGELATEN VOOR JONGERE KINDEREN?

Fietsers **jonger dan 10 jaar** mogen sedert 2019 **in alle omstandigheden** de trottoirs en verhoogde bermen volgen.

VOORRANG OF NIET VOOR FIETSERS?

Er leeft heel wat onduidelijkheid over voorrang of niet bij fietsers.

Hoe zit die voorrangregeling nu precies in elkaar?

- Hebben fietsers steeds voorrang op een **fietspad**?
- Wie heeft voorrang op een **fietsoversteekplaats of bij een zebrapad**?
- Wat met de voorrang indien er **fietssuggestiestroken** op het wegdek werden aangebracht?

Alle info hierover werd op een overzichtelijke manier onder meer verzameld via www.veiligverkeer.be/weggebruikers/fiets/fietsers-hebben-wel-geen-voorrang/

DE WETTELIJKE UITRUSTING VAN DE FIETS.

Elk jaar in oktober en november kunnen Brugse basisscholen beroep doen op de preventiedienst en lokale politie Brugge voor een preventieve fietscontrole.

Op de volgende pagina vind je de nodige info om ook zélf samen met de leerlingen de fietsen na te kijken. Het best doe je elke keer nog een korte controle voor je met de klas gaat fietsen.

Ter illustratie vind je even verder in deze brochure een afbeelding van een **fietscontrolekaart** van Stad Brugge en lokale politie waarmee je als leerkracht zelf ook op een ander moment in het schooljaar aan de slag kan. Je kan die kaart bv. ook gebruiken enkele weken voor de individuele fietsproef.

HOE IS EEN FIETS WETTELIJK UITGERUST?

We beperken ons tot de **gewone fiets**. Bij gewone fietsen zijn volgende onderdelen wettelijk verplicht:

1. GEWONE FIETSEN

OVERDAG

- een **fietsbel** hoorbaar tot op 20 meter
- twee **goede remmen**: een rem voor- en achteraan. Kinderfietsen met een wieldiameter kleiner dan 50 centimeter moeten slechts één rem hebben
- volgende **reflectoren**:
 - een witte reflector vooraan en een rode reflector achteraan
 - op elke pedaal twee oranje of gele reflectoren
 - op elk wiel twee gele of oranje reflectoren vastgemaakt aan de spaken en/of op elke band twee witte reflecterende stroken

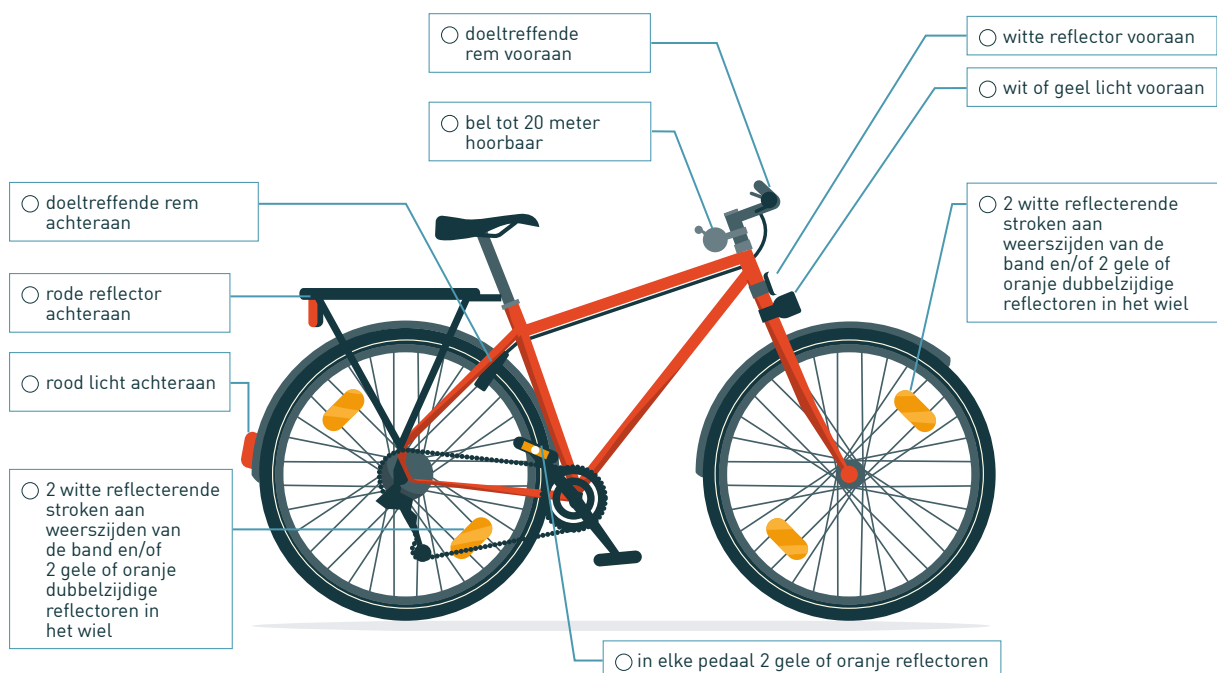
BIJ ZICHTBAARHEID minder dan 200 METER

Lichten en reflectoren zijn verplicht op ALLE fietsen waarmee je op de openbare weg rijdt **tussen het vallen van de avond en het aanbreken van de dag** en als het niet mogelijk is om duidelijk te zien op een afstand van 200 meter.

Zorg dus altijd voor goede lichten op de fiets en neem eventueel ook een reservelichtje mee, zo kom je nietvoor verrassingen te staan. Lichten mogen op de fiets, op de fietser of op de boekentas goed zichtbaar bevestigd worden en ze mogen knipperen. Zorg ervoor dat de batterijen voldoende opgeladen zijn.

Verder moeten uiteraard **de banden, de ketting, het stuur** en **het zadel** in orde zijn.

TIP: Je **schooltas** maak je goed vast achter op de fiets of draag je op je rug. Neem nooit bagage mee in je hand of aan het stuur.

4 DIDACTISCHE AANPAK

Heel wat scholen maken ondertussen gebruik van de didactische leerlijn fietsen van de Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV) die reeds start van in de jongste kleuterklas en doorloopt tot het eerste jaar secundair onderwijs.

Als evaluatietool werden telkens fietsbrevetten na iedere graad voorzien.

Meer info over deze didactische leerlijnen is te vinden via <https://basis.verkeersschool.be/leerlijn/>

Door je te registreren via www.hetgrotefietsexamen.be wordt een gratis lespakket toegestuurd met bijvoorbeeld diverse oefenfiches. Met behulp van deze fiches kun je vooraf in een veilige omgeving de nodige verkeersvaardigheden eventueel nog eens extra inoefenen.

IN DE KLAS EN/OF THUIS

We verwachten dat alle leerlingen van het zesde leerjaar die oefenen voor Het Grote Fietsexamen langs één van de VERO's in Brugge vooraf in het **vijfde leerjaar** al deelnamen aan **de Grote Verkeersstoets** van de Vlaamse Stichting Verkeerskunde. www.verkeersstoets.be

We vergelijken dit steeds met een auto-rijexamen waar je eerst het theoretisch examen moet afleggen vooraleer het praktijkexamen op de openbare weg aan te vatten.

Ook nadat je de route hebt afgelegd, kan je aan de hand van de foto's in de **powerpoint-presentatie** in de klas (ontvangen na de opleiding) bepaalde situaties, oefeningen en verkeersborden uitgebreider bespreken.

BRUGGE PREVENTIE

Brugse aanbod fietsen voor leerlingen van 10 tot 13 jaar:

- IN HET 5DE LEERJAAR**
 - Jaarlijkse prijzen 'Brugse Verkeersklas' en 'Verkeerskrak': aanmoedigen deelname aan Grote Verkeersstoets VSV
 - Centraal aanbod rond dode hoek met vrachtwagen voor scholen
- IN HET 6DE LEERJAAR**
 - Vooraf in virtuele omgeving diverse verkeersvaardigheden kunnen oefenen via app VRkeer en VR brillen (gratis ontlening)
 - Praktijkervaringen laten opdoen langs Brugse vero's en daarna kunnen deelnemen aan individuele fietsexamens
- IN HET 1STE JAAR SECUNDAIR ONDERWIJS**
 - Aanbod lesfiches 'leren fietsen in groep' + opleiding rond test FietSOmeter
 - EXTRA voor 1ste graad BuSO: in virtuele omgeving oefenen via app VRkeer en VR brillen (gratis ontlening)

Een overzicht van onze Brugse didactische leerlijn fietsen.

Sinds oktober 2021 bieden de preventiedienst Brugge en de lokale Politie ook de mogelijkheid aan scholen om een set virtual reality brillen met stuurtoetsen en bijhorende app VRkeer te ontlenen.

Daarmee kunnen leerkrachten heel gericht én didactisch goed doordacht in de klas zelf (dus nog in een veilige omgeving) groepjes leerlingen zeven verschillende belangrijke verkeersvaardigheden in drie diverse moeilijkheidsgraden laten oefenen.

Meer info en een filmpje van Karrewiet hierover vind je op de webpagina www.brugge.be/virtual-reality-brillen

OP DE SPEELPLAATS

Leerlingen moeten, voor ze in het echte verkeer fietsen, voldoende fietsvaardig en vertrouwd met de basisverkeersregels zijn. Dat kan door vooraf voldoende fietsvaardigheidsoefeningen te organiseren **op de speelplaats**.

Volgende **vaardigheden** zouden de kinderen al vooraf (best reeds op het einde van de 2de graad!) onder de knie moeten hebben:

- Het gebruik van de versnellingen.
- Omkijken zonder te slingeren.
- De arm uitsteken bij het veranderen van richting.
- Links afslaan.
- Voorrang aan rechts geven.

Voor extra begeleide fietsvaardigheidstraining op school zelf, kan je bijvoorbeeld een beroep doen op het aanbod **'Meester op de fiets'**, vooral voor leerlingen uit de **tweede graad** bedoeld: www.meesteropdefiets.be

Specifiek voor de leerlingen van de **derde graad** is er **'Kidz on wheelz'**.

Meer info hierover via www.moev.be/activiteiten/fietsbrevet

Ook de preventiedienst en Lokale politie beschikken over ondersteunend materiaal: het behendigheidsparcours 'Op berenjacht' voor kleuters, een behendigheidsparcours voor de onderbouw en een heus verkeerspark voor de bovenbouw van de lagere school.

OP STRAAT

- Voor de leerlingen op straat fietsen is een minimale kennis van verkeersregels en verkeersborden nodig.
- Ook worden de fietsen best nog even gecontroleerd voor je in groep de straat op gaat.
- Zorg ook steeds dat de kinderen en jijzelf op een reglementaire en veilige plaats staan als je uitleg geeft. Blokkeer zeker geen fiets- of voetpaden.

ALS EINDPUNT VOLGT EEN EVALUATIEMOMENT... EEN INDIVIDUELE FIETSPROEF LANGS DE VERO.

- Een eerste mogelijke evaluatie tussendoor kan via een klas(kring)gesprek gebeuren. Je kan de leerlingen bijvoorbeeld na de eerste verkenning vragen wat hen het meest is bijgebleven van de route en de oefeningen, wat zij onderweg veilige en gevaarlijke plaatsen vonden en wat voor hen moeilijk of eerder gemakkelijk leek. Daarop kan je dan anticiperen in je verdere voorbereiding.
- Nadat voldoende werd geoefend langs de route (de laatste keer best in kleine groepjes van een vijftal leerlingen) kun je vragen om deze als **huistaak** nog een laatste maal individueel samen met een ouder of grootouder te rijden.
- Daarna voorziet stad Brugge samen met de lokale politie, externe vrijwilligers én met extra hulp vanuit de deelnemende scholen zelf voor de schoolverlaters van alle basisscholen gedurende één of meerdere dagen **een individueel fietsexamen**.
- Hieronder vind je de link naar **een filmpje** over het Brugse fietsexamen.
www.brugge.be/veilig-naar-school.fietsexamens-langs-brugse-vero-s

5 INFO OVER DEZE VERO VOOR FIETSERS

De totale afstand van deze route bedraagt bijna **3 kilometer**, dat komt overeen met bijna een kwartier fietsen. De route start en eindigt aan het Graaf Visartpark, dicht bij het stedelijk zwembad. De hoofdbibliotheek Biekorf nabij de Grote Markt ligt halverwege het parcours. Diverse scholen uit de buurt kunnen makkelijk aansluiting vinden. Aan dezelfde startplaats vertrekt ook een VERO die doorheen Christus-Koning loopt.

HET PARCOURS STAP VOOR STAP

DEEL A VAN HET GRAAF VISARTPARK NAAR HOOFDBIBLIOTHEEK BIEKORF..

De route vertrekt aan het infobord in het Graaf Visartpark.

LET OP DAT JE JE VEILIG OPSTELT AAN DE STARTPLAATS ZELF

We starten vanaf het tweerichtingsfietspad in het Graaf Visartpark.

Let op dat de leerlingen geen andere fietsers hinderen als ze staan te wachten.

VOORZIE EEN KORTE BRIEFING MET AFSPRAKEN VOOR ONDERWEG

DE ALGEMENE REGELS ZIJN

- Op **fietspaden** mag je met twee naast elkaar rijden indien je andere weggebruikers van het fietspad niet hindert of in gevaar brengt. Moet je andere weggebruikers kruisen of inhalen, of word je ingehaald, dan fiets je achter elkaar.
- Is er **geen fietspad**, dan mogen fietsers binnen de bebouwde kom met twee naast elkaar rijden op de rijbaan, behalve wanneer kruisen met een tegenligger niet mogelijk is. Buiten de bebouwde kom moeten fietsers achter elkaar rijden bij het naderen van achteropkomend verkeer.
- **Op de rijbaan** hou je best een beetje ruimte vrij langs je rechterkant, anders loop je het risico om van de rijbaan gereden te worden of ga je misschien in de goot rijden met kans op vallen.
- **Let op voor geparkeerde of plots wegrijdende auto's:** ze kunnen plots hun portier open slaan of plots wegrijden vanuit hun parkeerplaats zonder jou vooraf gezien te hebben. Laat best ongeveer 1 meter afstand ten opzichte van de stoeprand of geparkeerde auto's.

HET PARCOURS HIER LOOPT GROTENDEELS DOORHEEN DE BINNENSTAD.

- Meestal is het in het centrum overdag vrij druk. Omdat het fietsexamen meestal in de voormiddag doorgaat zijn er heel wat vrachtwagens die op dat moment aan het laden of lossen zijn.
- Op vele plaatsen in de binnenstad is zogenaamd 'gemengd verkeer' mogelijk: zowel voetgangers, fietsers, autoverkeer, bussen en vrachtwagens hebben er geen duidelijke afgebakende zone.

1. VANAF DE STARTPLAATS TOT AAN DE FIETSZONE IN DE BINNENSTAD OEFENEN WE VOORAL DE VOORRANGSREGELS

1.1. VOORRANGSREGELS TOEPASSEN BIJ HET UITRIJDEN VAN HET GRAAF VISARTPARK

Je fietst het Graaf Visartpark uit en slaat in de Karel de Stoutelaan onmiddellijk naar rechts af in de richting van de verkeerslichten. Voor je afslaat, is het absoluut nodig om wat te vertragen en goed uit te kijken of er verkeer van links komt aangereden. Het verkeersbord met omgekeerde rode driehoek én de haaiantanden op het fietspad geven aan dat de fietser hier geen voorrang heeft .

OEFENING

Doe de oefening voor terwijl je hardop zegt wat je doet of laat die voordoen door één leerling.

Laat minstens de helft van het groepje leerlingen vervolgens zelf één voor één het manoeuvre uitvoeren.

1.2 JE VEILIG OPSTELLEN AAN DE VERKEERSLICHTEN AAN DE GULDEN VLIESLAAN.

Op bovenstaande foto zijn 2 opstelvakken voor fietsers te zien. De verste fietser staat op een vak voorzien voor de fietsers die vanuit de Ezelpoort kwamen aangereden en die de Beenhouwersstraat willen inrijden.

Als je echter vanuit de Karel de Stoutelaan komt aangereden gelden de verkeerslichten aan de rechterkant van de baan uiteraard ook voor fietsers! Rood licht betekent dus stoppen en **hier vooraan wachten** tot het verkeerslicht weer op groen springt.

Sta hier ook voldoende rechts opgesteld om vlot te kunnen oversteken naar de Beenhouwersstraat. (zie pijl op de foto)

1.3 VOLDOENDE RECHTS RIJDEN IN DE BEENHOUWERSSTRAAT.

De Beenhouwersstraat is een vrij smalle eenrichtingsstraat voor auto's die enkel vanuit het centrum van de stad mogen uitrijden. Voor fietsers geldt tweerichtingsverkeer. Op de rijweg werd een suggestiestrook voor fietsers (geen fietspad, voor meer info hierover zie 3.5 !) gemarkeerd.

Rijd dus zo goed mogelijk rechts van de rijweg maar ook niet té dicht bij het voetpad.

1.4 VOORRANG AAN RECHTS GEVEN AAN DE ZIJSTRATEN IN DE BEENHOUWERSSTRAAT.

Aan alle zijstraten hier geldt gewoon de standaardregel: voorrang aan rechts geven.

Fietsers vertragen best even voor de zijstraat, houden de hand klaar dicht bij de rem en rijden verder indien er geen verkeer van rechts aan komt rijden.

TIP

rond het opfrissen van de voorrangsregels.

Hierbij de link naar een filmpje van Kijk Uit dat de voorrangsregels goed samenvat:

<https://youtu.be/0Zn88dGCNeo>

2 VANAF DE BRUG AAN DE SPEELMANSREI START DE FIETSZONE IN DE BRUGSE BINNENSTAD

Een **fietszone** is een fietsvriendelijk gebied dat bestaat uit een netwerk van aaneengesloten fietsstraten. De **maximumsnelheid** bedraagt er **30 km/u** voor alle weggebruikers. In een fietszone staat de fietser centraal: het **gemotoriseerd verkeer** (bussen, auto's, ...) moet **achter de fietsers** blijven.

2.1 NAAR LINKS AFSLAAN IN DE MOERSTRAAT

Rijd hier over het brugje richting Wulfhagestraat en sla onmiddellijk daarna linksaf in de Moerstraat.

Links afslaan is een vrij moeilijk manoeuvre en doe je best zo:

- Vertraag voldoende als je de in te rijden straat nadert.
- Kijk vooraf over je linkerschouder of het veilig is om af te slaan.
- Steek je linkerarm uit om aan te geven aan het achterop rijdend verkeer dat je links wil afslaan.
- Voor je links afslaat moet je eerst voorrang geven aan het verkeer dat uit de tegenovergestelde richting in de Wulfhagestraat komt aangereden.
- Indien alles veilig is, sla je af in een voldoende ruime bocht met beide handen terug aan het stuur zodat je onmiddellijk voldoende rechts in de Moerstraat verder kan fietsen.

OEFENING

Herhaal met de leerlingen de verschillende stapjes.

Laat hier deze oefening voordoen door één leerling terwijl jij die hardop toelicht.

Laat nadien de leerlingen de verschillende tussenstappen nog eens hardop zeggen.

Laat vervolgens een aantal leerlingen één voor één het manoeuvre uitvoeren.

Even verderop langs het parcours kunnen ook de anderen het naar links afslaan inoefenen.

DE MOERSTRAAT IS EEN WOONERF: WAT BETEKTENT DIT PRECIËS ?

Een **woonerf** is een straat of plein(tje) waarbij de nadruk zeer sterk ligt op de verblijfsfunctie: wonen, spelen, wandelen, enzovoort. De auto is hier steeds te gast: ze mogen er **maximaal 20km/u** rijden en voetgangers en fietsers mogen er de volledige breedte van de openbare weg gebruiken.

In het eerste deel van onderstaand filmpje van Kijk Uit wordt dit uitgelegd.
<https://youtu.be/oV52QJTIPeow>

2.2 RECHTS AFSLAAN VANUIT DE MOERSTRAAT NAAR DE GEERWIJNSTRAAT

Fietsend vanuit de Moerstraat sla je rechtsaf naar de Geerwijnstraat. Opgelet dat je voldoende kort de bocht neemt omdat er op dat moment ook verkeer kan komen aanrijden vanuit die vrij smalle Geerwijnstraat.

Rechts afslaan doe je hier best zo:

- Minder je snelheid en kijk even over je linkerschouder om te zien of geen achteroprijdende voertuigen of fietsers eventueel net op dat moment jou zouden inhalen.
- Steek je arm uit naar rechts om aan te geven aan het achterop rijdend verkeer wat je van plan bent.
- Neem een vrij scherpe bocht naar rechts terwijl je je stuur terug met beide handen vast neemt en rijd de Geerwijnstraat in.

2.3 LINKS AFSLAAN VANUIT DE GEERWIJNSTRAAT NAAR DE PALMSTRAAT (HERHALING 2.1)

In de Palmstraat sla je de eerste straat links af. Deze Palmstraat is een tweerichtingsstraat enkel voor fietsers en bromfietsers klasse A . Motorfietsen en autobestuurders mogen er dus niet in.

Links afslaan doe je hier best zo:

- Vertraag voldoende als je de Palmstraat nadert.
- Kijk vooraf over je linkerschouder of het veilig is om af te slaan.
- Steek je linkerarm uit om aan te geven aan het achterop rijdend verkeer dat je links wil afslaan.
- Voor je links afslaat moet je eerst voorrang geven aan het verkeer dat uit de tegenovergestelde richting in de Geerwijnstraat komt aangereden.
- Indien alles veilig is, sla je af in een voldoende ruime bocht met beide handen terug aan het stuur zodat je onmiddellijk voldoende rechts in de smalle Palmstraat verder kan fietsen.

2.4 VEILIG NAAR RECHTS AFSLAAN VANUIT DE PALMSTRAAT IN DE DRUKKE SINT-JAKOBSSTRAAT (=HERHALING 2.2)

Op het einde van de Palmstraat sla je rechtsaf in de Sint-Jakobsstraat. Vooraf vertraag je best voldoende want dit is een drukke winkelstraat met gemengd verkeer dus zonder afzonderlijke voet- of fietspaden. Je hebt dan wel voorrang op eventuele voertuigen die van links komen, maar best hier toch extra opletten bij het uitrijden van de straat. Utrijdende fietsers moeten hier namelijk voorrang verlenen aan de voetgangers die het doorlopend voetpad in de Sint-Jakobsstraat gebruiken.

2.5 VOORRANGSREGELS TOEPASSEN BIJ HET AFSLAAN VANUIT DE SINT-JAKOBSSTRAAT NAAR DE EIERMARKT/KUIPERSSTRAAT.

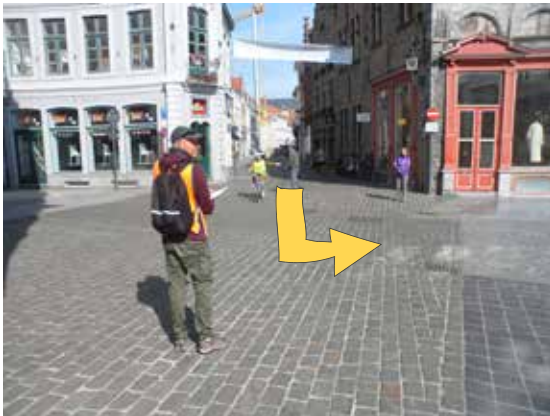
Het laatste stuk van de Sint-Jacobsstraat richting Grote Markt is een straat met gemengd verkeer. Dit wil zeggen dat daar geen afzonderlijk voetpad voorzien is. De inrichting ervan nodigt dus uit tot fietsen en wandelen.

Vlak voor je de Eiermarkt nadert, kijk je even over je linkerschouder naar achter en steek je je linkerhand uit. Geef voorrang aan de fietsers die vanuit de Geldmuntstraat (rechts) komen aangereden. Daarna neem je een ruime bocht naar links om de Kuipersstraat in te rijden.

Let daarbij ook op volgende zaken:

- Fietsers en taxi's die vanuit de Markt komen aangereden hebben voorrang.
- Geef ook voorrang aan eventuele voetgangers die het zebrapad oversteken.

OEFFENING (VOOR DIE LEERLINGEN DIE DIT BIJ PROEF 1.5 NOG NIET KONDEN INOEFENEN)

Deze handeling laat je best enkele keren door verschillende leerlingen uitvoeren terwijl je vanuit de Eiermarkt observeert (zie foto bovenaan). Daarna volgt eventueel een korte bespreking.

Aan de Eiermarkt komen we bij het verste punt van deze VERO. We fietsen hier vlakbij de Grote Markt. Jongeren moeten hier vaak in de buurt zijn: naast de hoofdbibliotheek Biekorf vind je hier vlakbij ook het Conservatorium, de stadsbioscoop en een aantal secundaire scholen. Dit is tevens een druk bezochte plaats door toeristen die hier even komen winkelen of iets komen drinken.

DEEL B VAN DE BIBLIOTHEEK TERUG NAAR HET GRAAF VISARTPARK.

3. WE OEFENEN NOG EENS EXTRA LINKS EN RECHTS AFSLAAN BIJ HET TERUGRIJDEN VAN HET CENTRUM NAAR DE EZELSTRAAT

3.1 VOORRANG AAN RECHTS GEVEN AAN ALLE ZIJSTRATEN IN DE KUIPERSSTRAAT. (=HERHALING 1.4)

Aan alle zijstraten van de Kuipersstraat geldt de standaardregel: voorrang aan rechts.

Fietsers vertragen best bij het naderen van elke zijstraat, houden de hand klaar dicht bij de rem en rijden verder indien er geen verkeer van rechts aan komt rijden. Voor ze de zijstraat passeren, kijken ze best ook even over de linkerschouder om na te gaan dat er net op dat moment daar geen voertuigen willen afslaan.

3.2 NAAR LINKS AFSLAAN IN DE NAALDENSTRAAT. (=HERHALING 2.1 EN 2.3)

Op het einde van de Kuipersstraat sla je links af in de Naaldenstraat.

Links afslaan doe je hier best zo:

- Vertraag voldoende bij het naderen van de Naaldenstraat.
- Kijk tijdig vooraf over je linkerschouder of het veilig is om af te slaan.
- Steek je linkerarm uit om aan te geven aan het achterop rijdend verkeer dat je links wil afslaan.
- Let er op dat je voorrang geeft aan het verkeer komend van rechts uit de Naaldenstraat.
- Indien alles veilig is, sla je af in een voldoende ruime bocht met beide handen terug aan het stuur zodat je onmiddellijk voldoende rechts in de Naaldenstraat verder kan fietsen.

OEFENING:

- Herhaal met de leerlingen de verschillende stapjes.
- Laat hier deze oefening voordoen door één leerling terwijl jij die hardop toelicht.
- Laat vervolgens zoveel mogelijk leerlingen één voor één dit manoeuvre uitvoeren.

3.3 NAAR RECHTS AFSLAAN VANUIT DE NAALDENSTRAAT NAAR HET BOTERHUIS. (=HERHALING 2.2 EN 2.4)

Vlak voor het verbodsteken sla je rechtsaf het Boterhuis in. Dit is het steegje dat de Naaldenstraat met de Sint-Jakobsstraat verbindt.

3.4. VEILIG VANUIT HET BOTERHUIS NAAR RECHTS IN DE DRUKKE SINT-JAKOBSSTRAAT AFSLAAN.

Aan het uiteinde van dit steegje sla je rechtsaf in de Sint-Jakobsstraat. Vooraf verhoog je de voeten van de fietsen want dit is een drukke winkelstraat.

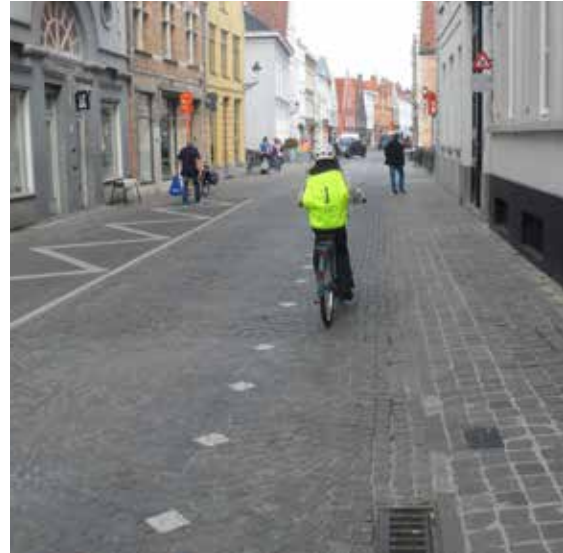
Je hebt, komende van rechts, voorrang op de fietsers die komen vanuit richting Grote Markt.

Dit is niet zo voor de voetgangers: zij hebben voorrang want het voetpad loopt hier door (dezelfde situatie als eerder aan de overkant bij het uitrijden van de Palmstraat).

3.5 JE VINDT TWEE VERSCHILLENDE WEGMARKERINGEN VOOR FIETTERS IN DE SINT-JAKOBSSTRAAT.

In de beide bochten van de Sint-Jakobsstraat werden aan die kant op het wegdek rode klinkers voorzien en doorlopende witte strepen. Dit zijn stukjes **fietspad** waar enkel fietsers kunnen rijden.

Op andere plaatsen (ook elders op het parcours) werden op het wegdek witte ruiten ('diamantjes') geschilderd. Die duiden **fietsuggestiestroken** aan: ook auto's kunnen hierover rijden.

4 VANAF DE EZELBRUG TUSSEN DE SINT-JAKOBSSTRAAT EN EZELSTRAAT EINDIGT DE FIETSZONE VAN DE BRUGSE BINNENSTAD.

4.1. VOORRANG AAN RECHTS GEVEN AAN DE ZIJSTRATEN IN DE EZELSTRAAT. (=HERHALING 1.4 EN 3.1)

Aan alle zijstraten geldt hier de standaardregel: voorrang aan rechts verlenen.

Fietsers vertragen best even voor de zijstraat, houden de hand klaar dicht bij de rem en rijden verder indien er geen verkeer van rechts aan komt rijden.

4.2 UITWIJKEN VOOR EEN HINDERNIS HIER TER HOOGTE VAN DE JAN BONINSTRAAT.

Ter hoogte van zijstraat Jan Boninstraat merk je op de fietssuggestiestrook een opvallende asverschuiving naar links omdat daar een parkeerstrook start.

Naar links uitwijken doe je hier best zo:

Kijk daar vooraf goed achterom over je schouder of er geen achteroprijdende fietsers of bromfietzers komen aangereden. Indien dit zo is, geef je tijdig aan dat je zult uitwijken door je linkerarm uit te steken. Pas indien het veilig is, wijk je uit naar links.

Dit doe je steeds zo bij uitwijken voor elke hindernis zoals bijvoorbeeld een geparkeerde vrachtwagen zoals hier bovenaan op de foto nabij de Eiermarkt. Kijk bij het voorbijrijden van stilstaande voertuigen trouwens extra uit voor plots openslaande portieren.

4.3 VEILIG OPSTELLEN EN GEBRUIK MAKEN VAN DE DRUKKNOP AAN DE VERKEERSLICHTEN NABIJ DE EZELPOORT.

Aan het uiteinde van de Ezelstraat staan verkeerslichten om de Gulden Vlieslaan veilig over te kunnen steken. Als fietser heb je twee mogelijke plaatsen om je veilig op te stellen als het verkeerslicht bij aankomst nog op rood staat.

OF

1. **Indien er nog geen fietsers aan het licht staan** opgesteld, kun je daar wachten waarbij je oplet dat je met je fiets geen andere fietsers komende vanuit richting Smedenpoort hindert als zij groen licht hebben. (foto links).

Maak daar dan zeker gebruik van de drukknop voor fietsers (eventueel met je elleboog).

2. **Indien er aan het verkeerslicht zelf wel al een fietser staat**, is het beter om te wachten vlak voor het fietspad langs de Gulden Vlieslaan, zoals op de foto rechtsboven en links onderaan te zien is.

4.4. VEILIG OVERSTEKEN VAN DE SCHEEPSDALELAAN NET VOORBIJ DE EZELPOORT.

Je steekt de Scheepsdalelaan net voorbij de Ezelpoort over naar de Filips de Goedelaan. Deze Scheepsdalelaan is een drukke lokale verbindingsweg.

Oversteken naar de Filips de Goedelaan doe je hier best zo:

- Vertraag voldoende bij het naderen van de Werfstraat aan de rechterkant van het fietspad.
- Wijk lichtjes uit naar rechts waarbij je oplet om geen achteroprijdende fietsers te hinderen.
- Maak met je fiets een bocht van zo'n 90 graden zodat je traag rijdend uitkomt met je voorwiel voor het zebrapad.
- Als het zebrapad vrij is, rijd je verder tot aan de rand van het fietspad naast de rijweg.
- Kijk naar links, naar rechts en terug nog even naar links vooraleer je, als 't veilig is, oversteekt.
- Indien er toch plots verkeer van rechts nadert terwijl je oversteekt, kun je even wachten op de smalle tussenstrook op de rijweg vooraleer je het 2de deel van de Scheepsdalelaan dwarst.

4.5. DE FILIPS DE GOEDELAAN IS EEN FIETSSTRAAT. WAT BETEKENT DIT?

In een **fietsstraat** mogen fietsers de volledige breedte van de rijbaan (eenrichtingsverkeer) of de helft van de rijbaan langs de rechterzijde (tweerichtingsverkeer, zoals hier het geval is) gebruiken.

Gemotoriseerde voertuigen mogen fietsers niet inhalen en maximum 30 kilometer per uur rijden. Het begin en einde van een fietsstraat wordt aangeduid met blauwe aanwijzingsborden en/of een logo op het wegdek.

Opgelet: In een fietsstraat geldt uiteraard ook de voorrang aan rechts!

TIP

In het 2de deel van dit filmpje krijg je meer uitleg over de fietsstraat.

<https://youtu.be/oV52QJTIPEo?t=135>

4.6. VEILIG OVERSTEKEN VAN DE KAREL DE STOUTELAAN NAAR HET EINDPUNT IN HET GRAAF VISARTPARK.

Aan het einde van de fietsstraat Filips de Goedelaan steek je de Karel de Stoutelaan over om daar onmiddellijk rechtdoor via het dolomietpad het Graaf Visartpark in te rijden waar je van de fiets afstapt aan het rode ronde stopbord C3.

Bij het oversteken van de Karel de Stoutelaan geef je voorrang aan de voertuigen komende van rechts én aan de fietsers die van links komen aangerezen op het fietspad met doorlopende strook.

Daarna stap je te voet verder door het Graaf Visartpark.

BIJ AANKOMST IN HET GRAAF VISARTPARK GA JE DE FIETS CORRECT STALLEN EN AFSLUITEN.

Tips om je fiets veilig te stallen:

- Stal je fiets bij voorkeur in een fietsenstalling of aan een nietje.
- Stal je fiets nooit op een plaats waar dat verboden is of waar die een hindernis vormt voor voetgangers of eventuele andere fietsers.
- Zorg ervoor dat je een degelijk slot hebt.
- Stal je fiets steeds slotvast en maak hem vast aan een vast voorwerp, ook al is het maar voor heel even.
- Neem waardevolle voorwerpen (zoals fietshelm of boekentas) van de fiets of uit de fietszakken.

VERKEERSBORDENFICHE

GEVAARSBORDEN

Gevaarlijke bocht.
Bocht naar links.

Verhoogde inrichting.

Plaats waar veel kinderen
komen.

VOORRANGSBORDEN

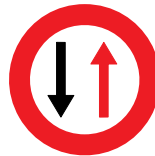
Voorrang verlenen.

Kruispunt waar de algemene regel,
voorrang van rechts, geldt.

Stoppen en voorrang
verlenen.

Smalle doorgang: je moet voorrang
verlenen aan de tegenliggers.

Voorrang op het volgende
kruispunt.

Verboden richting voor
iedere bestuurder.

Verboden toegang voor
voetgangers.

Het onderbord betekent dat dit
verbod niet geldt voor fietsers.

Verboden om aan het het volgende
kruispunt af te slaan in de richting
van de pijl.

Verboden toegang in beide
richtingen voor iedere
bestuurder.

Verboden toegang voor
bestuurders van rijwielen.

GEBODSBORDEN

Verplicht de door de pijl aangeduide richting te volgen.

Verplicht rondgaand verkeer.

Verplicht fietspad.

Deel van de openbare weg voorbehouden voor het verkeer van voetgangers, van fietsen en van tweewielige bromfietsen klasse A.

Deel van de openbare weg voorbehouden voor het verkeer van voetgangers en fietsers.

AANWIJSBORDEN

'Schoolomgeving': zone van een of meer openbare wegen of gedeelten ervan, waarin de toegang tot een school is inbegrepen en waar maximum 30 km/uur geldt.

Bestaande aanduiding begin en einde bebouwde kom.

Einde van een bebouwde kom. Dit verkeersbord wordt rechts geplaatst op elke uitvalsweg van een bebouwde kom; het mag links herhaald worden.

Wegwijzer. De afstand in km kan op de wegwijzer aangeduid zijn.

Eénrichtingsverkeer. Dit onderbord geeft aan dat fietsers wel mogen in beide richtingen rijden.

Oversteekplaats voor voetgangers.

Oversteekplaats voor fietsers.

Opstelvak voor fietsers en bestuurders van tweewielige bromfietsen.

Doodlopende straat maar fietsers en voetgangers kunnen wel door.

Fietsstraat, de fietser heeft absolute voorrang op gemotoriseerde voertuigen.

Onder/bovengrondse oversteekplaats voor voetgangers.

Smalle doorgang, voorrang ten opzichte van de bestuurders die uit tegenovergestelde richting komen.

7 WAT BETEKENT

Bebouwde kom Een gebied met bebouwing dat men aankondigt met de verkeersborden F1 en F3. In de bebouwde kom mag je maximum 50 km/uur rijden (www.wegcode.be).

Bestuurder Al wie een voertuig bestuurt of trek-, last- en rijdieren of vee geleidt of bewaakt, ook fietsers. Bestuurders van voortbewegingstoestellen (skaters, steppers, skeelers, rolstoelpatiënten, rollators...) moeten de regels die van toepassing zijn op fietsers volgen als ze zich sneller voortbewegen dan stapvoets. Zij zijn dus ook bestuurders.

Doorlopend voetpad Een voetpad dat over de rijbaan loopt.

Fietsopstelvak De zone, al dan niet aansluitend op een fietspad, afgebakend door twee stopstrepen met een wit fietssymbool, duidt de plaats aan waar fietsers zich moeten opstellen als het verkeerslicht op rood staat.

Fietspad Het deel van de openbare weg voorbehouden voor het verkeer van fietsen en tweewielige bromfietsen klasse A, door verkeersborden of door wegmarkeringen.

Fietsstraat In een fietsstraat mogen fietsers de volledige breedte van de rijbaan (eenrichtingsverkeer) of de helft van de rijbaan langs de rechterzijde (tweerichtingsverkeer) gebruiken. Gemotoriseerde voertuigen mogen fietsers niet inhalen en maximum 30 kilometer per uur rijden. Het begin en einde van een fietsstraat wordt aangeduid met blauwe aanwijzingsborden en een logo op het wegdek.

Fietssuggestiestrook Het is een opvallende strook in geel, oranje rood of groen bv. op de rand van de rijbaan die niet wordt afgebakend door strepen en niet is aangeduid door een speciaal verkeersbord omdat de strook deel uitmaakt van de rijbaan.

Geparkeerd voertuig Een voertuig dat langer stilstaat dan nodig is om in of uit te stappen of om te laden of te lossen.

Kruispunt De plaats waar twee of meer openbare wegen samenkomen.

Manoeuvre Een zijdelingse verplaatsing of verandering van richting.

Rijbaan Het deel van de openbare weg ingericht voor het voertuigenverkeer.

Schoolstraat Een schoolstraat is een straat waarin de toegang van een school gevestigd is en waarbij het begin en het einde van de schooldag motorvoertuigen gedurende een half uur worden geweerd. De openbare weg is dan voorbehouden voor voetgangers, rijwielen (fietsen, drie- en vierwielers) en speed pedelecs. Het uitrijden van een schoolstraat is toegelaten.

Verkeersplateau Een verhoging op de rijbaan die dient om de snelheid te matigen.

Voertuig Elk middel van vervoer te land.

Voetpad Het deel van de openbare weg dat voor voetgangers is voorbehouden.

Weggebruiker Elke persoon die gebruik maakt van de openbare weg.

Zebrapad Een oversteekplaats voor voetgangers.

Zone 30 Een zone afgebakend door verkeersborden F4a en F4b. Binnen een zone 30 mag je maximum 30 km/uur rijden.

Zachte weggebruiker Een voetganger of fietser.

OPGELET: Een gebruiker van een voortbewegingstoestel (skateboard, skeelers, step, rolstoel, rollator...) wordt beschouwd als een voetganger als hij zich niet sneller voortbeweegt dan stapvoets. Hij is een fietser als hij zich wel sneller dan stapvoets voortbeweegt en wordt dan ook geacht op het fietspad te rijden.

COLOFON

Redactie

Piet Verroens

Foto's

Piet Verroens, preventiedienst Stad Brugge

Matthias Desmet, Stadsfotograaf Brugge

Kaart

Cel Creatie - Communicatie & Citymarketing Stad Brugge

Lay-out

Cel Creatie - Communicatie & Citymarketing Stad Brugge

Met dank aan

Ariane Duthoo, preventiedienst stad Brugge

Inge Van Hecke, lokale politie Brugge

Openbaar Domein sector Centrum

Datum

Maart 2023

Verantwoordelijke uitgever

V.U. Colin Beheydt, algemeen directeur Stad en OCMW Brugge, Burg 12, 8000 Brugge

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets van deze uitgave worden veelevoudig, vertaald of aangepast, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

